

Henryk Bogacki

"Der Subordinationismus als historiologisches Problem : ein Beitrag zu enserer Kenntnis von der Entstehung der altchristlichen „Theologie“ und Kultur unter besonderer Berücksichtigung der Begriffe „oikonomia“ und „theologia“", Wolfgang Marcus, München 1963 : [recenzja]

Collectanea Theologica 42/2, 191

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czasie kształtują się terminy, które w teologii wiary były nie tylko używane do ostatnich dni, ale przetrwały nawet wszelkie przemiany w teologii. Tzw. analiza aktu wiary obracała się w ramach zakreślonych w zasadniczych zarysach przez teologię średniowieczną. Względy te zachęcają do zapoznania się z ówczesną koncepcją teologiczną wiary i poznania Boga.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Wolfgang MARCUS, *Der Subordinationismus als historiologisches Problem. Ein Beitrag zu unserer Kenntnis von der Entstehung der altchristlichen „Theologie“ und Kultur unter besonderer Berücksichtigung der Begriffe „oikonomia“ und „theologia“*, München 1963, Max Hueber Verlag, s. 183.

Niewielka objętościowo rozprawa poświęcona jest subordynacjanizmowi, zbadanemu dotąd w małym stopniu. Autorzy posługiwali się uproszczonymi ocenami tego skomplikowanego zjawiska w historii dogmatów. Szczególnie niejasna jest interpretacja tego kierunku w okresie przedariańskim. W Marcus przedstawia naprzód wyjaśnienia podawane przez badaczy XIX i XX wieku (s. 14—35), a następnie przeprowadza własną analizę. Subordynacjanizm wiąże się ściśle z początkami teologii chrześcijańskiej, zwłaszcza z pojęciami *oikonomia* i *theologia*. Historia znaczenia pierwszego terminu nie znalazła dotąd należytego opracowania i wywody autora na ten temat są niezwykle cenne. Tymczasem właśnie *oikonomia* interesuje myślicieli chrześcijańskich pierwszych wieków. Dopiero od Ariusza skupia na sobie uwagę raczej *theologia*. Marcus dokonał analizy około 80—90 tekstów ojców przedniejszych, które zdają się posiadać zabarwienie subordynacjańskie. Wykazał, że „subordynacjanizm” ten jest całkowicie prawowierny, ponieważ wyraża podejście „ekonomiczne”: Słowo i Duch Święty są podporządkowane Ojcu, gdyż od niego pochodzą. Nie pociąga to wcale za sobą ontologicznego umniejszenia i uzależnienia. Natomiast stanowisko Ariusza jest „teologiczne”, albowiem głosi ontologiczne podporządkowanie drugiej i trzeciej osoby Trójcy św. Dlatego też zdaniem autora obydwa subordynacjanizmy nie mają ze sobą nic wspólnego, a subordynacjanizm „ekonomiczny” wyznają także ojcowie IV wieku występujący przeciw Ariuszowi. Studium W. Marcusa stanowi ciekawą próbę nowego wyjaśnienia niektórych sporów trynitarnych pierwszych wieków.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Zum Problem Unfehlbarkeit. Antworten auf die Anfrage von Hans Küng, wydał Karl Rahner, Freiburg—Basel—Wien 1971, Verlag Herder, s. 376 (*Quaestiones disputatae*, t. 54).

Swego czasu H. Küng stwierdzał z pewnym ubolewaniem, że jego dzieło *Die Kirche* spotkało się z nikłym rezonansiem u teologów niemieckich¹³. Nie można tego powtórzyć o najbardziej kontrowersyjnej publikacji tego autora — *Unfehlbar?*, gdyż tom 54 serii *Quaestiones disputatae*, wydany przez K. Rahnera, zbiera zasadnicze reakcje teologów przede wszystkim niemieckiego obszaru językowego¹⁴. Prezentacja dyskusji wokół *Die Kirche* wyszła z druku w cztery lata po ukazaniu się dzieła i miała ambicję przedstawić w sposób możliwie pełny reakcje tak pochwalne, jak krytyczne. K. Rahner

¹³ Por. *Diskussion um Hans Küng „Die Kirche“*, wyd. H. Häring i J. Nolte, Freiburg—Basel—Wien 1971.

¹⁴ Spoza tego regionu występują tylko trzech teologowie: J. Alfaro SJ, Y. Congar OP i L. Sartori.